

cum sint factæ etiam ad commodum ipsorum, debent præferri, arg. l. *Hujus* 6, ff. *Qui potiores in pignore*.

(50. Quarto, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro re hypothecata conservanda et reparanda; sic enim mutuans præferendus est omnibus aliis habentibus in eadem re hypothecam qualemcunque: l. *Interdum* 5, ff. *Qui potiores in pignore*, et l. *Creditor* 25, ff. *De creditis et si certum petatur*; et ratio efficax assignatur in l. *Hujus* 6, ff. *Qui potiores in pignore*, ibi: « Hujus enim pecunia salvam fecit totius pignoris causam. »

(51. Quinto, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro vectura mercium et conductione ædium, in quibus asservantur; tunc enim ipsæ merces manent hypothecatæ mutuanti cum omnimoda prælatione ad alios creditores hypothecarios; leg. *Hujus* 6, ff. *Qui potiores in pignore*.

(52. Sexto, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro constructione, seu emptione domus, seu alterius rei cum pacto expresso, quod talis domus, seu alia res maneat sibi hypothecata, l. *Quamvis* 17, cod. *De pignoribus*, l. *Licet* 7, codic. *Qui potiores in pignore*.

(53. Septimo, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia data a tutore nomine pupilli, seu impuberis ad emptionem prædii, domus, et hujusmodi, etiamsi non paciscatur in hypothecam, et hoc ex speciali privilegio status pupillaris, l. *Idemque est* 7, ff. *Qui potiores in pignore*, ubi in titulo sic loquitur: « In re empta per tutorem pecunia pupilli præfertur pupilli anterioribus creditoribus, quatenus ex ejus pecunia sit solutum. »

(54. Octavo, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia data pro causa militiæ, nempe pro sustentatione in castris, pro emptione armorum, equorum, et hujusmodi, reservata sibi per instrumentum a testibus scriptum hypotheca novella 97, cap. 4.

(55. Nono, ante alios creditores habentes specialem vel generalem hypothecam anteriorem in bonis eorum, qui cum fisco contraxerunt, et in bonis ejusdem officialium et administratorum, præferendus est fisco quoad alia bona, quæ fuerunt ab ipsis acquisita post obligationem cum eodem fisco contractam, textu expresso, in l. *Si quis* 28, ff. *De jure fisci*, ibi: « Si quis mihi obligaverat, quæ habet, habiturusve esset, cum fisco contraxerit; sciendum est in re postea acquisita fisco potiorum esse debere, Papinianum respondisse, quod et constitutum est; prævenit enim causam pignoris fisco. »

(56. Decimo, ante alios creditores habentes anteriorem tacitam hypothecam in bonis mariti solvenda est dos uxoris, bona enim mariti sunt ita obligata suæ uxori, ejusque filiis descendantibus ex eodem matrimonio,

ut dicta uxor, dictique ejus filii, ac descendentes præferantur creditoribus habentibus tacitam hypothecam, l. *Assiduis* 12, cod. *Qui potiores in pignore*; et concordat l. *Unic. de rei uxoria actione*.

(57. Quamvis autem uxor habeat jus, seu privilegium prælationis ante creditores habentes anteriorem hypothecam tacitam, non tamen illud habet ante creditores habentes anteriorem hypothecam expressam; licet enim stando in severo rigore juris videretur hoc privilegium prælationis competere uxoris etiam quoad habentes anteriorem hypothecam expressam ex novella 91, cap. 1, novella 97, cap. 3 et 4, novella 109, cap. 1. Glossa tamen communiter recepta in cit. l. *Assiduis* 12, cod. *Qui potiores in pignore*, et ibi Bartolus, Alexander, consil. 18, in causa mota n. 6 vel 8; Negusantius, membr. 4, par. II, n. 98; Faber; l. 8; cod., tit. 9, des. 16; Fontanella, claus. 4, gloss. 8, part. VII, n. 69; Petrus Barbosa, par. VI, n. 4; Rosignol., controv. 11, *De pignor. et hypothec. prænot.* 5, sect. 4, n. 32, et alii passim, tenent, absolute tale privilegium prælationis non extendi ad anteriorem hypothecam expressam. Hinc Joannes Angelus Bossius, tract. *De dote*, cap. 18, n. 43, asserit ita in praxi servari, et ab ea nec in consulendo, nec in judicando esse recedendum; durius enim esset, quod creditores anterioritate matrimonii supervenientes perderent jus, quod ex conventionem seu hypotheca expressa anteriore habebant in bona mariti; ubi vero talis adesset consuetudo, quod uxores gauderent privilegio prælationis etiam quoad anteriorem hypothecam expressam, esset servanda, cum videretur inniti citatis juribus.

(58. Inter fisco autem et uxorem ratione dotis quoad prælationem regulariter servatur prioritas et posterioritas temporis, textu expresso in l. *Quamvis* 2, cod. *De privilegio fisci*, ibi: « Quamvis ex causa dotis vir quondam tuus tibi sit condemnatus, tamen si priusquam res ejus tibi obligarentur, cum fisco contraxit, jus fisci causam tuam prævenit. Quod si post honorum ejus obligationem rationibus meis cæpit esse obligatus, in ejus bona cessat privilegium fisci. »

(59. Undecimo, ante alios creditores habentes anteriorem hypothecam locator quoad invecta, et illata bona mobilia a conductore in domum conductam est absolute præferendus pro pensione conventa; locator enim ex speciali privilegio locationis dicitur pro pensione conventa possidere invecta et illata in domum suam a conductore; l. *Possessio* 1, § 21, ff. *De acquirenda possessione*, l. *Qui pignoris* 46, ff. eodem, l. *Pomponius* 2, ff. *In quibus causis pignus, vel hypotheca tacite contrahatur*. De jure autem melior est conditio possidentis, c. *Ad aures* 6, De præscriptionibus, c. *Quod autem* 5, De jurepatronatus, c. *In pari* 65, De regul. juris in 6, l. *Nemo* 126, § 2, et l. *In pari causa* 128, ff. *De regul. juris*, adeoque, etc.

(60. Duodecimo, creditores instrumentarii

hypothecarii, quamvis posteriores, præferuntur aliis creditoribus hypothecariis anterioribus habentibus solum privatam scripturam sui crediti, nisi a tribus fide dignis, et ab ipsis contrahentibus sit subscripta, text. expresso in l. *Scripturas* 11, cod. *Qui potiores in pignore habeantur*, ibi: « Si autem jus pignoris vel hypothecæ ex hujusmodi instrumentis vindicare quis sibi contenderit, eum, qui instrumentis publice confectis nititur, præponi decernimus, etiamsi posterior is contineatur, nisi forte probatæ, atque integræ opinionis trium, vel amplius virorum subscriptione eisdem idioribus contineantur, tunc enim quasi publice confecta accipiuntur. »

(61. Generaliter loquendo solutio seu restitutio est facienda prius creditoribus hypothecariis, quamvis posterioribus, quam creditoribus solum chirographariis, licet anterioribus; l. *Eos qui* 6, c. *Qui potiores in pignore*, l. *Creditor* 13, § 1, eodem, cum similibus.

(62. Post creditores hypothecarios, solutio seu restitutio est facienda prius creditoribus chirographariis seu personalibus privilegiatis, quam creditoribus non privilegiatis seu mere personalibus. *Communis*.

(63. Inter creditores autem chirographarios seu personales privilegiatos numerantur sequentes. 1. Respublica creditrix: l. *Bonis venditis* 38, ff. *De rebus auctoritate judicis possidendis seu de privilegiis creditorum*, ibi: « Respublica creditrix omnibus chirographariis creditoribus præfertur. » 2. Sponsa defuturo pro repetitione dotis traditæ sponso non secuto matrimonio; leg. *Quæsitum* 17, ff. eodem, § *Si sponsa*, ibi: « Si sponsa dedit dotem, et nuptiis renuntiatum est, tametsi ipsa dotem condidit, tamen æquum est hanc ad privilegium admitti, licet nullum matrimonium contractum est. » 3. Deponens pecuniam ad nummularium publicum seu depositarium a republica constitutum, nullo inde percepto lucro; l. *Si ventri* 24, ff. eodem, § 2, ibi: « In bonis mensularii vendentis post privilegia potiorum eorum causam esse placuit, qui pecunias ad mensam fidem publicam seculi deposuerunt; sed enim qui depositis nummis usuras a mensulariis acceperunt, a cæteris creditoribus non separantur, et merito, aliud est enim credere, et aliud deponere. » 4. Mutuans in solutionem creditoris personalis privilegiati; cit. l. *Si ventri*, § 3, ibi: « Eorum ratio prior est, quorum pecunia ad creditores privilegiatos pervenit, » etc. 5. Pupillus contra debitorem ex amicitia gerentem ejus negotia, leg. *Si negotium* 23, ff. eodem, ibi: « Si negotium impuberis aliquis ex officio amicitiae gesserit, debet, bonis ejus venditis, privilegium pupillo conservari. » (64. Post creditores chirographarios seu personales privilegiatos restitutio seu solutio facienda est creditoribus chirographariis, seu mere personalibus nullum privilegium prælationis habentibus. *Communis*.

(167) Vide num. 35.

(65. Et quidem sunt prius ipsis restituenda seu solvenda in totum debita ex contractu oneroso, ut ex emptione, mutuo, locato, censu, et hujusmodi, quam debita ex contractu gratuito tantum, ut ex promissione, donatione, legato, et hujusmodi. *Communis*. Nec indiget probatione.

(66. Tota difficultas est, an inter debita mere personalia, paria, et ejusdem generis, scilicet nec hypothecata, nec privilegiata, nec ex contractu oneroso vel gratuito diversa, solvenda, seu restituenda sint prius debita tempore priora, quam debita tempore posteriora? Plurimi enim, et gravissimi doctores partem affirmativam tuerentur. Sic S. Thomas, opuscul. 83, c. 8 (167); Gabriel, in 4, dist. 15, qu. 2, art. 3, dub. 6; Joannes Medina, quæst. 2, *De restitutione*, § *Quintum dictum*; Major, in 4, dist. 15, quæst. 50; Suarez, in *Opusculo de Justitia*, sect. 3, n. 7; Valentia, *De restitutione*, quæst. 6, punct. 10; Toletus, lib. VI *Summæ*, cap. 25; Viguerius, in *Institut.*, cap. 5, § *Primo* Salonius, quæst. 62, art. 8 ad finem; Emmanuel Sa, verb. *Restitutio*, n. 64; Rebellus, part. I *De oblig. justitiæ*, lib. II, quæst. 19, n. 11; Bartholomæus Medina, in sua *Instructione*, § 33 ad finem; Lugo, disp. 20, sect. 7, § 2, n. 149 et seq., et alii per text. in c. *Qui prior est tempore, potior est jure*, per quam Regulam dicunt a jure canonico esse in hoc correctum jus civile infra citandum aliter sentiens.

(67. Partem autem negativam sustinent Baldus, in l. *Pro debito* 6, cod. *De bonis auctoritate judicis possidendis*; S. Antoninus, 2-2, part. II, tom. II, cap. 7, § 3; Navarr., in *Manuali*, cap. 17, n. 51; Angelus, verb. *Restitutio* 2, n. 16, versus finem, Vasquez, *De restitutione*, cap. 11, dub. 2, n. 49; Turrian., disp. 19, dub. 4, n. 4; Silvester, verb. *Restitutio* 6, quæst. 5; Molina, tom. II, disp. 536, § *Quando creditores*; Lessius, l. 2, cap. 15, dub. 6, n. 44; Layman, l. tertio *De justitia*, tract. 2, cap. 11, n. 6; Azorius, Reginaldus, Bannes et Arragonius, quos refert et sequitur Bonacina, disp. 1. *De restitutione*, quæst. 8, punct. 2, n. 18 et 19; Reiffenstuel., lib. II *Decret.*, tit. 23, n. 92; Gailus, observat. 25, n. 13; Pontas, verb. *Debitum*, casu 12 et 17; Sporer, tom. II, tract. 4, cap. 4, sect. 2, n. 43, ubi dicit hanc sententiam esse communem, et eam tenere recentiores communiter fatetur Lugo, *loc. cit.*, vocans ipsam procul dubio probabilissimam, quamvis ipse sequatur sententiam contrariam, et sic plures alii.

(68. Et quidem pars negativa satis communis expresse supponitur, et habetur in l. *Privilegia* 32, ff. *De rebus auctoritate judicis possidendis*, ibi: « Privilegia non ex tempore æstimantur, sed ex causa, et si ejusdem tituli fuerint, concurrunt, licet diversitates temporis in his fuerint; » l. *Sciendum* 1, § 2, ff. *De separationibus*, quam legem pro hac sententia adducit S. Antoninus, *loc. cit.*, l. *Si hominem* 7, § 3, ff. *Depositi*, ibi: « Item quæ-

ritur utrum ordo spectetur eorum, qui deposuerant; an vero simul omnium depositariorum ratio habeatur? Et constat simul admittendos; hoc enim rescripto principali significatur: » l. *Pro debito* 6, cod. *De bonis auctoritate judicis possidend.*, ibi: « *Æquali portione pro rata debiti quantitate omnibus creditoribus consuli potest.* »

(69. Nec hæc jura civilia videntur esse correctæ a jure canonico per citatam regulam 54, *Juris in 6. Qui prior est tempore, potior est jure*; quia talis regula locum habet solum inter illos, qui habent jus ad eandem rem determinatam sibi ex pacto obligatam, ut in venditione ejusdem rei absque traditione pluribus facta, prior emptor præferri debet posteriori, sic in locatione ejusdem domus, primus conductor præferri debet posteriori habenti parem hypothecam; et sic de aliis similibus, quia prior creditor verbi gr. prior emptor, seu prior conductor, et hujusmodi, jus habet ad determinatam rem emptam, conductam, et hujusmodi, quæ cum esset ei debita, non potuit alteri vendi seu locari, quia venditor seu locator non potuit se obligare, ad id, quod sine peccato implere non poterat, adeoque merito jus prioris præferri debet juri posterioris: non sic autem in debitis mere personalibus, quia cum in istis prior creditor ad nullam rem determinatam jus habeat, sed solum sicuti quilibet alius posterior creditor indifferenter jus habet ad petendum suum debitum, ideo debitor potuit valide se obligare secundo creditori, quia promisit id quod sine peccato servare poterat; supponitur enim, quod tempore contractus potens fuerit utrique satisfacere; adeoque si debitor ad inopiam vergat, nec sit amplius potens omnibus creditoribus personalibus satisfacere in totum, debet omnibus satisfacere pro parte rata secundum proportionem debitorum, et facultatem ipsius debitoris, dividendo in partes majores, et minores proportionaliter respondententes debitis ipsis majoribus et minoribus, ita ut qualis est proportio debiti ad debitum, quoad quantitatem, talis sit proportio ejus quod quisque accipit, ad id, quod alii accipiunt, nulla habita ratione, utrum tempore priora vel posteriora sint talia debita, cum jus prioris creditoris personalis præjudicare non possit juri posterioris ad exigendum suum debitum mere personale, quia creditores debitorum mere personalium habent æquale jus in personam debitoris immediate, et in ejus bona mediate et indeterminate tantum, adeoque debitor debet creditoribus mere personalibus æqualiter satisfacere pro rata parte secundum proportionem debitorum, et facultatem ipsius, ita ut cui plus ab ipso debetur, plus attribuatur, cum æquitas postulet ut ille majorem partem accipiat, qui majorem partem debet perdere, nulla interim habita ratione ad anterioritatem, vel posterioritatem temporis creditorum; et hæc pro secunda sententia negativa, quamvis sit vere probabilis, et æquitati satis consona etiam prima sententia affirmativa; unde

dicerem, quod in similibus casibus recurrendum esset ad leges, aut consuetudines locales legitime introductas.

(70. Certum est autem apud omnes utriusque sententiæ doctores, inter creditor es mere personales posse aliis præferri illum, qui prius debitum in judicio petit, sententiamque judicis ad id obtinuit; talis enim creditor vigilando et juridice exigendo, meliorem suam conditionem fecit; jus enim civile vigilantibus scriptum est, et ideo vigilantia et diligentia prius postulantis præferentia ascribitur per text. in l. *Quod autem* 6, § 7, ff. *Quæ in fraudem creditorum*, ibi: « *Sciendum, Julianum scribere, eoque jure nos uti, ut qui debitam pecuniam recepit, antequam bona creditoris possideantur (id est, ut explicat Lessius, lib. *De justitia et jure*, cap. 15, dubit. 5, n. 41, cum aliis communiter, antequam auctoritate judicis ab aliis occupentur), quamvis sciens prudensque solvendo non esse recipiat, non timere hoc edictum, sibi enim vigilavit.* » l. *Pupillus* 24, ff. eod., ibi: « *Vigilavi, meliorem meam conditionem feci, jus civile vigilantibus scriptum est, ideo quoque non revocatur id, quod percepi.* »

(71. Imo per dictos textus probabilis est, quod aliis debitoribus mere personalibus possit præferri etiam ille, qui prius petit debitum suum extra judicium, quamvis sit tempore posterior; sua enim diligentia, et vigilantia facit ipsum inter creditores jure potior, sicut hypotheca aut privilegium, quia, ut dicit textus in cit. l. *Pupillus*, « *Jus civile vigilantibus scriptum est;* » ita Navar., in *Manual.*, cap. 17, n. 52; Busemb., lib. III, part. II, tract. 5, cap. 2, dub. 7, art. 2, vers. *Quæres*, n. 2, cum Silvestro, Bonac., ibi citatis, Illsung, t. IV, n. 219; Henno, tom. II, tr. 1, d. 2, q. 2, concl. 3, ubi testatur de praxi communi, Sporer, l. c., n. 45; Layman, et alii, quibus adhærere videtur La Croix, lib. III, part. n. n. 404. Contra Molin. Vasquez, Castrop., Lugo dicentes, posse talem creditorem aliis præferri solum, quando ad id intervenit sententia judicis.

(72. Non potest autem debitor sciens se non habere unde possit solvere omnibus, præferre aliis creditoribus aliquem suum amicum seu familiarem non petentem. *Commun.* Et ratio est, quia cum ille suus amicus seu familiaris non sit alius potior in jure, ita nec debet esse aliis potior in solutione, cum sola amicitia seu familiaritas non sit legitimus hujus prælationis titulus, jusque exigat, ut si non sufficiant debitoris bona ad solutionem omnium creditorum, inter illos eadem bona proportionaliter dividantur, prout fert lex vel legitima consuetudo; unde debitor contrafaciens teneretur omne damnum, quod per hoc aliis inferret, resarcire, si ad pinguorem fortunam perveniret.

(73. An pauper creditor hoc solo titulo, quia pauper est, præferri debeat creditori diviti, si debita personalia sint paria? Variant doctores. Sententiam affirmativam te-

nent sanctus Thomas (168), *Opusc.* 73, c. 18; Silvester, Layman, Joann. Medina, Sa, Rebellus, et alii, quorum sententiam Lessius dicit esse probabilem, et Illsung valde probabilem: et istorum ratio est, quia pauper, si non ei solvatur longe gravius patitur damnum, quam dives, cum, multo plus indigeat, adeoque cum prius recedendum sit a gravius damno, prius restituendum est pauperi quam diviti. Sententiam autem negativam sustinent Azorius, Vasquez, Lessius, Torrianus, Lugo, Illsung, Castropal. Bonacina, et alii passim cum La Croix, loc. cit., n. 406; Henno, loco cit., quæst. 1, conclus. 5, ubi testatur de communi contra paucos, Suarez, loco cit., n. 46, et plurimi alii. Et ratio est, quia, cæteris paribus, creditor pauper hoc solo titulo, quia pauper est, nullo jure, neque naturali, neque positivo gaudet hac prælatione, et creditor dives habet æquale jus, ac habeat creditor pauper ad rem suam, adeoque in solutione sunt æquiparandi; per accidens enim est, quod ex parte creditoris pauperis sit majus damnum, seu nocumentum: fateor tamen, quod præferendus esset creditor pauper, si reperiretur in maxima seu gravi necessitate, in quantum necessarium esset ad subveniendum dictæ ejus necessitati; at non ex justitia, sed solum ex charitate, qua tenemur quibuslibet in simili necessitate succurrere; et in hoc conciliari possunt doctores utriusque sententiæ.

ARTICULUS V.

Quoad ea quæ concernunt causas excusantes, vel non excusantes a restitutione, ut, vel differri, vel omnino omitti possit.

SUMMARYUM.

1. Causæ excusantes a restitutione, ut quandiu durant licite differri possit, generaliter sunt tres et assignantur, ad n. 25. — 26. Causæ omnino excusantes a restitutione, ut etiam omitti possit, generaliter sunt quatuor, quæ enumerantur, ad n. 59. — 60. An ingressus et professio religionis liberet debitorem ab obligatione restituendi debita antea contracta? Tres sunt doctorum sententiæ. Prima sententia absolute affirmat. — 61. Secunda sententia probabilior absolute negat. — 62. Tertia sententia media est. — 64. Assertur probatio secundæ probabilioris sententiæ. — 64. Assertur adhuc alia probatio. — 65. Adducitur et solvitur prima objectio. — 66. Adducitur et solvitur secunda objectio. — 67. Adducitur et solvitur tertia objectio. — 68. Si debitor religionem fuerit ingressus et professus, et aliqua bona ad religionem attulerit, tenetur omnino religio solvere prædicta debita juxta vires allatorum honorum. — 69. Si autem debitor nulla bona ad religionem attulit, religio ex hoc capite ad nihil tenetur. — 70. Si vero post ingressum, et professionem, et occasione ejus monasterium acquireret aliqua bona, tunc monasterium tenetur ex illis satisfacere pro debitis prius contractis. — 71. Item tenetur monasterium solvere dicta debita prius contracta ex iis, quæ religiosus monasterio acquirit docendo, concionando, laborando, et hujusmodi, deductis talem expensis. — 72. Hinc religiosus debitor, si salva ordinis Regula, possit artificio aliquo, vel manuum labore aliquid lucrari, tenetur sic laborare operibus suo statui et condi-

tioni præsentibus convenientibus, ut pretium laboris impendat ad solutionem suorum debitorum; dummodo per hoc non negligatur divinum obsequium. — 73. Religiosus debitor excusatur, si superior neget ei licentiam ad id laborandi, nec tunc tenetur egredi e religione, quamvis sit spes probabilis sic satisfaciendi, v. g. per provisionem beneficii, parochiæ et hujusmodi. — 74. Superior autem tenetur concedere licentiam honeste laborandi religioso debitori, ut sic possit sua debita solvere, si scienter debitis gravatum admisit; secus autem si ignoratis ejus debitis, ad habitum et professionem admisit. — 75. Excommunicatio creditoris vel debitoris non excusat a restitutione facienda. — 76. An si debitor morte plectatur, excusentur ejus hæredes a restitutione damni causati per delictum, ob quod fuit ultimo supplicio punitus? *remissive.* — 77. Addit. ex alien. manu.

(1. Causæ excusantes a restitutione, ut quandiu durant, licite differri possit, generaliter sunt istæ tres, scilicet ignorantia, damnum creditori ipsi, vel tertio secuturum ex restitutione et impotentia ipsius debitoris. Sic in re communis.

(2. Ignorantia tunc excusat pro restitutione differenda, quando est inculpabilis, et cum bona fide conjuncta, sive sit ignorantia juris, sive sit ignorantia facti; durante enim tali ignorantia debitor excusatur a restitutione facienda, cum pro tunc sit possessor bonæ fidei, ut expresse dicit S. Aug., *Lib. de fide et operibus*, cap. 7, ibi: « *Bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quandiu se possidere ignorat alienum.* »

(3. Quando autem, et quid teneatur restituere possessor bonæ fidei? *Vide verb. Possessor bonæ et malæ fidei.*

(4. Quænam vero sit ignorantia juris et ignorantia facti. *Vide verb. Ignorantia.*

(5. Damnum creditori ipsi vel tertio secuturum ex restitutione excusat pro restitutione differenda, quando prævidetur ipsi creditori, vel alteri in spiritualibus aut temporalibus obfutura; unde non esset restituenda pecunia creditori, si prævideretur ipsam fore expondendam ad corrumpendam mulierem, ad luxuriose vivendum, ad Simonias committendas, ad se inebriandum et hujusmodi. Item non esset creditori restituendus gladius, si prævideretur ipse, aut alter occidendus. Non esset ei reddenda clavis adulterina, si prævideretur ea usurus ad furandum, et hujusmodi; quia tunc cooperaretur ad malum, adeoque esset ipsi differenda restitutio, donec essent remota talia pericula. *Communis.*

(6. Impotentia ipsius debitoris excusat pro restitutione differenda, quando debitor habet veram impotentiam physicam pro tunc restituendi, nempe quando nihil penitus pro tunc habet, unde solvat seu restituat; quia impossibile nulla est obligatio, et ad impossibile nemo tenetur, textu expresso, in l. *Impossibile* 183, ff. *De reg. juris*, et cap. *Nemo potest* 6, *De reg. juris in 6*, ibi: « *Nemo potest ad impossibile obligari.* » Unde S. Augustinus relatus in cap. *Si res aliena* 1, caus. 14, quæst. 6, sic expresse dicit: « *Non*